

ks. dr Gabriel Pisarek SCJ

Ojciec Leon Jan Dehon i środki społecznego przekazu

Wstęp

Założyciel Zgromadzenia księży sercanów – o. Leon Jan Dehon od pierwszych dni swojego kapłańskiego posłannictwa starał się wykorzystywać środki społecznego przekazu, szczególnie takie jak prasa i publikacje książkowe, by docierać z Dobrą Nowiną do coraz liczniejszej grupy wiernych, zwłaszcza tych, którzy nie byli objęci tradycyjnym oddziaływaniem duszpasterskim.

W Polskiej Prowincji księży sercanów misję Założyciela w tym aspekcie kontynuuje Wydawnictwo SCJ, które później przybrało nazwę Wydawnictwo Księża Sercanów „Dehon”.

W niniejszym artykule przedstawimy tylko niektóre elementy obecne w życiu Założyciela, odnoszące się do środków społecznego przekazu, do których w czasach o. Leona Jana Dehona możemy zaliczyć prasę, książki i plakaty.

1. Momenty znaczące działalności wydawniczej Założyciela sercanów

Ojciec Leon Jan Dehon nigdy nie założył i nie prowadził domu wydawniczego. Był jednak „Księdzem, który miał pióro w ręku” – jak pisał o nim Yves Ledure¹, jeden z większych znawców jego działalności.

Chciałbym omówić tylko nieliczne jego dzieła, a pozostałe jedynie wymienić. Na szczególne podkreślenie zasługują tutaj trzy publikacje, a mianowicie: *Le Règne du Cœur de Jésus dans les âmes et dans les sociétés*² oraz *Manuel social chrétien*³, a także *Catéchisme social*⁴. Pierwsze z tych dzieł to czasopismo, którego tytuł brzmi „Królestwo Serca Jezusowego w duszach i w społeczeństwie”, drugie to *Chrześcijański podręcznik społeczny* oraz trzecie – *Katechizm społeczny*.

W styczniu 1889 roku o. Leon Jan Dehon zapoczątkował wydawanie miesięcznika pod znaczącym tytułem „Królestwo Serca Jezusowego w duszach i w społeczeństwie”. Inicjatywa ta poprzedzała i niejako zwiastowała wydanie w 1891 roku encykliki *Rerum novarum* Leona XIII⁵. Znamienne jest też to, że czasopismo

¹ Por. Y. LEDURE, *Un prete con la penna in mano. Leone Dehon*, Bologna 2005, s. 3.

² Por. *Le Règne du Cœur de Jésus dans les âmes et dans les sociétés*, <https://www.dehondocsoriginals.org/publicati/ART/REV> (odczyt z dn. 11.01.2025 r.).

³ Por. L. DEHON, *Manuel social chrétien*, Paris 1895, <https://www.dehondocsoriginals.org/publicati/OSC/OSC-MSO-0002-0001-8030201> (odczyt z dn. 11.01.2025 r.).

⁴ Por. L. DEHON, *Catéchisme social*, Paris 1898, <https://www.dehondocsoriginals.org/publicati/OSC/OSC-CSC-0003-0001-0096100> (odczyt z dn. 11.01.2025 r.).

⁵ Por. LEON XIII, Encyklika *Rerum novarum*, Rzym 1891; Y. LEDURE, *Prier 15 jours avec Léon Dehon, fondateur des Prêtres du Sacré-Cœur*, Nouvelle Cité 2003, s. 10.

zostało powołane do życia w 100. rocznicę rewolucji francuskiej z 1789 roku i głosiło postawy antyrewolucyjne, przeciwstawne nowemu światu, któremu rewolucja ta dała początek.

Dodajmy, że Serce Jezusa znalazło się na sztandarach unii przeciwstawiającej się Rewolucji Francuskiej. Jako symbol wybrała go sobie także Wandea – region we Francji, który zbuntował się przeciw Rewolucji Francuskiej w 1793 roku, za co został brutalnie spacyfikowany przez rewolucjonistów. Do dziś to, co tam się stało, uznawane jest za pierwsze ludobójstwo nowożytnej Europy. Zaś o. Leon Jan Dehon 100 lat później rozpoczął wydawanie czasopisma o znamionym, bo kontrrewolucyjnym tytule.

Program tego czasopisma został zawarty właśnie w tytule. Chodziło o królestwo Serca Jezusowego nie tylko w duszach poszczególnych osób, ale także w całych społeczeństwach. Założyciel bardzo mocno zaangażował się w działalność społeczną i socjalną podczas swojej posługi duszpasterskiej w Saint-Quentin, dlatego nie potrafił wyobrazić sobie prawdziwego królestwa Serca Jezusowego bez koniecznych reform społecznych.

W pierwszych latach wydawania tego czasopisma dominowała tematyka duchowa i moralna. Od 1893 roku, czyli od momentu stanięcia na czele komisji studiów społecznych⁶, o. Leon Jan Dehon koncentrował się na najważniejszych problemach socjalnych ówczesnego społeczeństwa. Od 1903 roku rozpoczęły się prześladowania zgromadzeń zakonnych we Francji i Założyciel w listopadzie tego roku podjął decyzję o zawieszeniu publikacji⁷, gdyż sam został zmuszony do wyjazdu do Brukseli, a stamtąd nie było

⁶ Por. L. DEHON, *Notes Quotidiennes. Cahier 6*, 32 r°, w: TENŻE, *Notes Quotidiennes*, t. 1, 1867-1894, Andria 1988, s. 364; H. DORRESTEIJN, *Vita e personalità di Padre Dehon*, Bologna 1978, s. 476.

⁷ Por. L. DEHON, *Notes Quotidiennes. Cahier 18*, 121, w: TENŻE, *Notes Quotidiennes*, t. 3, 1901-1910, Andria 1994, s. 101.

możliwe kierowanie i publikowanie tego czasopisma. Zatem po 15 latach comiesięcznej publikacji był zmuszony do jej zaprzestania.

Należy zauważyć, że początek działalności wydawniczej w Polskiej Prowincji księży sercanów miał miejsce jeszcze przed powstaniem wydawnictwa „Dehon” i jest związany z rozpoczęciem publikacji czasopisma, tak jak to było w przypadku o. Leona Jana Dehona. Chodzi o czasopismo, którego tytuł brzmi „Czas Serca”. Wydanie jego pierwszego numeru zbiegło się z obchodami 100. rocznicy opublikowania *Rerum novarum* Leona XIII. Zarówno czasopismo założone przez o. Leona Jana Dehona, jak też wydawane przez Polską Prowincję księży sercanów mają w tytule słowo „Serce” i oba propagują sprawy społeczne oraz duchowość Najświętszego Serca Jezusowego.

By podkreślić, że historia zatoczyła koło, chciałbym tylko nadmienić, że w 2013 roku wydawnictwo „Dehon” dokonało bardzo udanego reprintu wszystkich 15 roczników *Le Règne du Cœur de Jésus dans les âmes et dans les sociétés*, przyczyniając się w ten sposób do zachowania dziedzictwa o. Leona Jana Dehona dla kolejnych sercańskich pokoleń.

Inną działalnością Założyciela związaną ze środkami społecznego przekazu, a dość mało znaną, jest tzw. wojna na plakaty. Wspomniałem o prześladowaniach zgromadzeń zakonnych we Francji. Potem państwo wyciągnęło rękę po dom Najświętszego Serca Jezusowego, gdzie mieszkał o. Leon Jan Dehon wraz z chorym ks. Blancalem, którym się opiekował. Po ponad dwóch latach procesów i apelacji dom Najświętszego Serca Jezusowego miał zostać zlicytowany. Założyciel oczywiście protestował, a jego odezwę opublikowały miejscowe dzienniki. Komornik przygotowując dom do sprzedaży, opasał go murem, zaś o. Leon Jan Dehon nad murem wybudował wysoki parkan, na którym kazał napisać: „Nie będziesz brał cudzych rzeczy”. Pierwsza licytacja speliła na niczym, bo nie było chętnych do zakupu domu. Na polecenie komornika zostały rozklejone afisze reklamujące zakup domu Najświętszego

Serca Jezusowego. Założyciel odpowiedział własnymi, wyrażającymi protest. Zostały one dobrze przyjęte przez mieszkańców Saint-Quentin. Na kolejną licytację obniżono cenę nieruchomości do połowy. Podczas niej przez zaufanych ludzi o. Leon Jan Dehon kupił swój własny dom. W ten sposób po części wygrał „wojnę plakatową” z komornikiem⁸.

Na szczególnie podkreślenie zasługuje także inna publikacja o. Leona Jana Dehona. Chodzi o jedno z jego najważniejszych dzieł społecznych, a mianowicie *Manuel social chrétien – Chrześcijański podręcznik społeczny*. W tym okresie Założyciel był przewodniczącym komisji studiów społecznych w diecezji Soissons. Kierował on jej pracami, a owocem tych działań stał się wydany w 1895 roku *Chrześcijański podręcznik społeczny* skierowany do robotników⁹. Jego celem było przybliżenie im nauczania społecznego Leona XIII zawartego zwłaszcza w encyklice *Rerum novarum* z 1891 roku.

Na polecenie bp. Jeana-Baptiste’a Théodore’a Duvala o. Leon Jan Dehon przygotował drugą edycję tego podręcznika, która ze 132 stron pierwszej edycji urosła do ponad 300. Druga edycja została skierowana nie tylko do robotników, ale przede wszystkim do księży i pracodawców. Podręcznik został podzielony na dwie części. Pierwsza traktowała o ekonomii społecznej, a druga o dziełach społecznych. Chodziło o zachęcenie do pracy społecznej księży i pracodawców poprzez przybliżenie im nauczania społecznego Kościoła¹⁰.

Jako przewodniczący komisji studiów społecznych o. Leon Jan Dehon był osobiście odpowiedzialny za teksty umieszczone

⁸ Por. G. MANZONI, *Leone Dehon e il suo messaggio*, Bologna 1989, s. 413-415.

⁹ Por. L. DEHON, *Notes Quotidiennes. Cahier 10*, 148, w: TENŻE, *Notes Quotidiennes*, t. 2, 1894-1901, Andria 1990, s. 227.

¹⁰ Por. *Approbation de Mgr L'Evêque de Soissons*, w: L. Dehon, *Ceuvres sociales*, t. 2, 1894-1897, Andria 1976, s. X; G. MANZONI, *Leone Dehon e il suo messaggio*, dz. cyt., s. 380.

w katechizmie. Omawiały one doktrynę społeczną Kościoła i ukierunkowania praktyczne, które z niej wypływają. Możemy stwierdzić, że *Manuel social chrétien* był jego osobistym dziełem pomimo współpracy członków komisji¹¹.

Na początku nie zostało ono przychylnie przyjęte, a o. Leon Jan Dehon został okrzyknięty socjalistą. Nie martwił się tym zbyt- nio, bo był w dobrym towarzystwie, a mianowicie – papieża Le- ona XIII, którego także oskarżano o socjalizm po publikacji *Rerum novarum*, a o którego śmierć – oczywiście w dobrej wierze – mo- dliło się w tym czasie wiele siostr klauzurowych¹².

Dzieło o. Leona Jana Dehona miało jednak długotrwały wpływ zwłaszcza na formację duchowieństwa i pracodawców. We Francji doczekało się aż pięciu wydań. Zostało także przetłumaczone na języki włoski, hiszpański, portugalski, węgierski, a nawet arabski. Wiele seminariów duchownych przyjęło je jako podręcznik. Przez 15 lat od 1895 do 1910 roku *Chrześcijański podręcznik społeczny* był fundamentem formacji społecznej. Jeśli ktoś chciał rozwiązać kwestie społeczne w świecie według papieskiego nauczania, musiał się kierować tym podręcznikiem¹³.

Na początku lipca 1895 roku kard. Mariano Rampolla zapre- zentował to dzieło papieżowi Leonowi XIII, przez którego zostało ono docenione¹⁴. Po sukcesie podręcznika posypały się propozy- cje i prośby o napisanie kolejnego dzieła łatwiejszego w percepcji. Chodziło o rodzaj katechizmu, który prezentowałby podstawowe nauczanie Leona XIII. Początkowo o. Leon Jan Dehon odmawiał napisania podobnego dzieła, jednak pod wpływem licznych prośb

¹¹ Por. G. MANZONI, *Leone Dehon e il suo messaggio*, dz. cyt., s. 380.

¹² Por. R. PRÉLOT, *L'Œuvre sociale du chanoine Dehon*, Paris 1936, s. 117-118.

¹³ Por. tamże, s. 87.

¹⁴ Por. *Lettre du Cardinal Rampolla*, w: L. Dehon, *Œuvres sociales*, t. 2, dz. cyt., s. IX.

oraz nacisków ze strony przyjaciół uległ i w 1898 roku opublikował *Catéchisme social – Katechizm społeczny*, który stał się uzupełnieniem *Chrześcijańskiego podręcznika społecznego*¹⁵.

Jak sam pisał w swoich *Zapiskach codziennych*, dzieło to zostało dobrze przyjęte. Otrzymał wiele listów gratulacyjnych, także od biskupów. Ojciec Leon Jan Dehon miał tylko jedno pragnienie – przybliżenie nauczania Leona XIII zwykłym ludziom, wszystkim chrześcijanom i młodzieży. Dlatego użył metody powszechnie wtedy stosowanej dla katechizmów, a mianowicie – pytań i odpowiedzi. Dzieło to zostało przetłumaczone na język włoski i docenione przez wielkiego socjologa Giuseppego Toniola, który pisał: „jest niesłychanie trudno przedstawić w sposób przystępny całą prawdę osobom niewykształconym, a to się udało o. Dehonowi”¹⁶.

2. Pisarska działalność o. Leona Jana Dehona

Dysponujemy ogromnym materiałem pisarskim Założyciela, nie do końca jeszcze opracowanym i opublikowanym. Z satysfakcją jednak możemy odnotować, że na szczęście o. Leon Jan Dehon nie poszedł w ślady św. Ignacego Loyoli, który pod koniec życia zniszczył większość swoich pism. Święty ów zawarł bowiem w swoich pismach informacje o licznych łaskach nadprzyrodzonych, które ujawniają także jego wielką świętość.

W przeciwieństwie do św. Ignacego Loyoli, o. Leon Jan Dehon w swoich dziennikach nie pisał o nadzwyczajnych łaskach, jakie otrzymywał. Nie czynił tego przynajmniej w sposób bezpośredni, zaś wyjątek stanowi bardzo bolesne doświadczenie rozwiązania

¹⁵ Por. G. MANZONI, *Leone Dehon e il suo messaggio*, dz. cyt., s. 393.

¹⁶ L. DEHON, *Notes Quotidiennes*, t. 3, dz. cyt., s. XV.

założonego przez niego Dzieła – jak nazywa w swoich pismach utworzone przez siebie Zgromadzenie.

Ojciec Leon Jan Dehon pisał swój *Dziennik*, stwierdzając, że uważa go za użyteczne narzędzie dla lepszego poznania historii Zgromadzenia. Dodał też, że na koniec uczyni to, co podsunie mu łaska¹⁷. Z zadowoleniem stwierdzamy, że łaska nie natchnęła go do zniszczenia jego pism, dzięki czemu teraz mamy wielką sposobność studiowania jego pisarskiej spuścizny.

Spośród wszystkich pism Założyciela należy wyróżnić takie jak: *Notes sur l'histoire de ma vie* – *Zapiski o historii mojego życia*, które możemy określić jako wspomnienia (są zawarte w 15 zeszytach¹⁸); następnie *Notes Quotidiennes* – *Zapiski codzienne* albo *Dziennik* (obejmują 45 zeszytów, wydanych drukiem w pięciu tomach¹⁹). Tutaj należy podkreślić, że wydawnictwo „Dehon” wielkim nakładem sił przy wsparciu prowincji i całego Zgromadzenia przetłumaczyło, opracowało i wydało już trzy tomy tychże zapisków²⁰. W dalszej kolejności należy wymienić *Correspondance* – *Korespondencję* wysłaną i otrzymaną, którą stanowi ponad 5000 listów i pocztówek²¹. Na spuściznę pisarską o. Leona Jana Dehona składają się także *Œuvres spirituelles* – *Dzieła duchowe* (wydane w siedmiu tomach²²)

¹⁷ Por. TENŻE, *Notes Quotidiennes. Cahier 38, 57*, w: TENŻE, *Notes Quotidiennes*, t. 5, 1911-1925, Andria 1998, s. 224.

¹⁸ Por. TENŻE, *Notes sur l'histoire de ma vie*, <https://www.dehondocsoriginals.org/publicati/JRN/NHV> (odczyt z dn. 12.01.2025 r.).

¹⁹ Por. TENŻE, *Notes Quotidiennes*, <https://www.dehondocsoriginals.org/publicati/JRN/NQT> (odczyt z dn. 12.01.2025 r.).

²⁰ Por. TENŻE, *Zapiski codzienne*, t. 1, 1867-1894, Kraków 2011; TENŻE, *Zapiski codzienne*, t. 2, 1894-1901, Kraków 2018; TENŻE, *Zapiski codzienne*, t. 3, 1901-1910, Kraków 2022.

²¹ Por. TENŻE, *Correspondance*, <https://www.dehondocsoriginals.org/publicati/COR> (odczyt z dn. 12.01.2025 r.).

²² Por. TENŻE, *Œuvres spirituelles*, <https://www.dehondocsoriginals.org/publicati/OSP> (odczyt z dn. 12.01.2025 r.).

oraz *Œuvres sociales* – *Dzieła społeczne* (opublikowane w sześciu tomach²³).

Wspomnienia Założyciela nie obejmują całego jego życia, ale jedynie 45 lat spośród 82 lat przez niego przeżytych. Zapiski zaczynają się od dnia narodzin – 14 marca 1843 roku, a kończą się 6 września 1888 roku, w dniu audiencji u ojca świętego Leona XIII. Należy podkreślić, że zostały one napisane po wielu latach, na podstawie różnych dokumentów, notatek, listów i po dojrzałej refleksji. Zatem o. Leon Jan Dehon przedstawił historię swojego życia widzianą przez samego siebie. Zaczął ją pisać 3 marca 1886 roku, ale ostatnią redakcję ukończył w latach 1897-1902²⁴. *Wspomnienia* te są pewnego rodzaju autobiografią, ale także historią i teologią jego życia duchowego.

Cel tej pracy zapisał od razu na początku swoich notatek, gdzie czytamy: „Historia mojego życia jest napisana po to, by ponaglić mnie do wdzięczności Bogu i do żalu za moje braki”²⁵.

Od początku swego rzymskiego okresu o. Leon Jan Dehon pisał dziennik duchowy. Notował w nim: „Zacząłem od tej pory niemal każdego dnia zapisywać moje wrażenia. Pozwala mi to odnaleźć w pewny sposób ślady Bożego działania oraz plany Boga w moim biednym życiu”²⁶. Zachowały się tylko nieliczne notatki z tych

²³ Por. TENŻE, *Œuvres sociales*, <https://www.dehondocsoriginals.org/publicati/OSC> (odczyt z dn. 12.01.2025 r.).

²⁴ Por. A. VASSENA, *Introduction critique aux trois premiers cahiers des «Notes Quotidiennes»*, w: L. Dehon, *Notes Quotidiennes*, t. 1, dz. cyt., s. XXVIII-XXX; Y. LEDURE, *Petite vie de Léon Dehon. Fondateur des Prêtres du Sacré-Cœur de Saint-Quentin*, Paris 1993, s. 118-119.

²⁵ „L'histoire de ma vie écrites pour m'exciter à la reconnaissance envers Dieu et au repentir de mes fautes”. L. DEHON, *Notes sur l'histoire de ma vie, Cahier 1*, 1, w: TENŻE, *Notes sur l'histoire de ma vie*, t. 1, Mars 1843 – Mai 1864, Roma 1975, s. 1.

²⁶ TENŻE, *Notes sur l'histoire de ma vie, Cahier 4*, 183, w: TENŻE, *Notes sur l'histoire de ma vie*, t. 3, Octobre 1865 – Octobre 1869, Roma 1977, s. 49.

początkowych lat, które Założyciel włączył podczas swojej pracy redakcyjnej do pierwszych dwóch zeszytów *Dziennika*, obecnie stanowiących część *Dziennika duchowego* napisanego w Rzymie. Niestety, nie posiadamy oryginałów²⁷.

Dziennik albo inaczej *Zapiski codzienne* to źródło faktów związanych z ludzką, chrześcijańską, intelektualną, kulturalną, duchową, kapłańską i zakonną formacją o. Leona Jana Dehona. Jest on także skarbnicą informacji o jego życiu i duchowym wzrastaniu. To jedyne w swoim rodzaju źródło wiadomości, bardzo bogate w odniesienia do jego życia wewnętrznego, ponieważ z jednej strony mówi o jego próbach, którym był poddawany, a z drugiej o dobru, które było jego udziałem, oraz o dobrych natchnieniach. Natomiast w odniesieniu do jego działalności apostołskiej informuje o kongresach, wygłoszonych kazaniach, konferencjach, posłudze, czasopiśmie, książkach, podróżach, pielgrzymkach i życiu jego Zgromadzenia²⁸.

W dziele tym można wyróżnić dwie części. Pierwsza opowiada o jego życiu od 13 grudnia 1867 roku do 20 lutego 1870 roku; druga zaś zaczyna się 28 stycznia 1886 roku, a kończy się w lipcu 1925 roku i zawiera informacje o historii jego życia kapłańskiego oraz zakonnego²⁹.

Kolejną część pisarskiej spuścizny o. Leona Jana Dehona stanowi *Korespondencja*. Zbiór listów charakteryzuje się tymi samymi właściwościami co *Dziennik*, to znaczy spontanicznością i bezpośredniością. Posiada zatem taką samą wagę dla poznania Założyciela. Ma również tę samą wartość co *Wspomnienia*, ponieważ

²⁷ Por. E. ZIEMANN, *Być kapłanem Serca Jezusowego. Duchowość kapłańska o. Leona Jana Dehona (1843-1925)*, Kraków 2006, s. 73-74.

²⁸ Por. G. MANZONI, *Leone Dehon e il suo messaggio*, dz. cyt., s. 486.

²⁹ Por. A. BOURGEOIS, *Les „Notes Quotidiennes” du P. Dehon. Avant-propos a une édition*, „*Studia Dehoniana*” 14, Rome 1984, s. 3.

w zbiorze listów znajdowały się różne potwierdzenia wydarzeń historycznych, pomagające zweryfikować treść *Wspomnień*³⁰.

Zbiór listów możemy podzielić na dwie części: korespondencja osobista oraz listy okólne. Korespondencja osobista zawiera listy napisane do rodziców, krewnych, przyjaciół, biskupów i kardynałów, kapłanów diecezjalnych, współbraci ze Zgromadzenia, członków innych zgromadzeń, jego ojców duchownych, zakonnic i świeckich ze wszystkich warstw społecznych.

Treść prywatnego zbioru listów pokazuje wielkie zrównoważenie, cnotliwość i ogromną dobroć o. Leona Jana Dehona. Możemy odnaleźć w nim ślady jego energii. Styl jest oszczędny i prosty. Kiedy odpowiada, pisze krótko, jasno, niemal telegraficznie. Zawsze wskazuje cel w sposób pośredni i odważny. Mówi prawdę, nawet kiedy jest ona trudna³¹.

Trzydzieści osiem listów okólnych, napisanych przez Założyciela, pochodzi z okresu między 20 grudnia 1882 roku a 17 czerwca 1925 roku. Treść ujawnia troskę o. Leona Jana Dehona o swoje Zgromadzenie. Nie ma w nich nic biurokratycznego, wszystko jest przedstawiane w sposób duchowy. Jeden z nich jest bardzo ważny. Nosi tytuł *Souvenirs – Wspomnienia*, a motywacją do jego napisania była rocznica dnia jego urodzin i rozpoczęcie 70. roku życia, w czasie jego pobytu w Rzymie³². Z Wiecznego Miasta posłał go do wszystkich swoich zakonników 14 marca 1912 roku. Przedstawił w nim historię Instytutu, przypomniał otrzymane zachęty duchowe i próby. Mówił o pierwszych współbraciach, zwłaszcza tych,

³⁰ Por. G. MANZONI, *Leone Dehon e il suo messaggio*, dz. cyt., s. 492.

³¹ Por. tamże, s. 492-493.

³² Doczekały się one polskiego wydania: L. DEHON, *Wspomnienia 1843-1877-1912. Testament duchowy*, Kraków 2020.

którzy wrócili już do domu Ojca. Wzmiankował wreszcie o licznych założonych przez siebie dziełach³³.

Z punktu widzenia historii i doświadczenia duchowego o. Leona Jana Dehona teksty te są najważniejsze. Na ich podstawie możemy poznać bogactwo i głębię jego osobowości, a także jego doświadczenie duchowe od dzieciństwa po ostatnie dni życia. Ich prostota i jasność pozwalają poznać etapy jego formacji intelektualnej i przede wszystkim duchowej. Dzięki nim możemy prześledzić jej najważniejsze etapy i zauważyć jego rozwój jako ucznia, studenta, seminarzysty, kapłana, a w końcu zakonnika i Założyciela zgromadzenia zakonnego. Dzięki nim możemy przeniknąć i lepiej zrozumieć jego zachowania oraz argumenty związane z najważniejszymi wydarzeniami jego życia.

Aby lepiej poznać nauczanie o. Leona Jana Dehona i jego życie duchowe, pożyteczne są inne jego prace, zgromadzone w tomach pod ogólną nazwą *Œuvres spirituelles – Dzieła duchowe*. Nauczanie Założyciela w *Dziełach duchowych* koncentruje się przede wszystkim na miłości. Dzieła te są przeważnie przeznaczone do medytacji. Jego pisma duchowe podkreślają niektóre główne tematy, takie jak: droga miłości, ofiara z miłości, doświadczenie krzyża, zadośćuczynienie, miłosierdzie i przebaczenie, Eucharystia, wylanie Ducha Świętego.

Możemy powiedzieć, że głównym źródłem pism duchowych o. Leona Jana Dehona jest Pismo Święte, zwłaszcza Ewangelia św. Jana i listy św. Pawła, a także źródła francuskiej duchowości XIX-wiecznej, nie pomijając w każdym razie pism wielkich mistyków i mistyczek przeszłości, zwłaszcza tych, którzy odegrali wielką rolę w zdefiniowaniu i rozpowszechnieniu nabożeństwa do Najświętszego Serca Jezusa: św. Małgorzaty Marii Alacoque (1647-1690), św. Klaudiusza de la Colombière (1641-1682),

³³ Por. E. ZIEMANN, *Być kapłanem Serca Jezusowego*, dz. cyt., s. 76-77.

św. Jana Eudesa (1601-1680), św. Gertrudy Wielkiej (1256-1302). W jego książkach duchowych zauważamy brak oryginalności i obfite czerpanie z myśli i pism innych autorów³⁴.

Ostatnią część pism o Leona Jana Dehona stanowią *Œuvres sociales* – *Dzieła społeczne*. Założyciel jako autor *Dzieł duchowych* jest oceniany jako osoba bardzo roztropna, wręcz konserwatywna; tymczasem jako autor dzieł społecznych jest uznawany za progresistę.

Jego działalność jako autora dzieł społecznych zaczyna się po założeniu Zgromadzenia (28 czerwca 1878 roku) i rozwija się po wydaniu encykliki społecznej Leona XIII – *Rerum novarum* (15 maja 1891 roku). Możemy wyliczyć trzy najważniejsze momenty dla jego działalności jako naukowca i autora dzieł społecznych: założenie już wspomnianego czasopisma *Le Règne du Cœur de Jésus dans les âmes et dans les sociétés* (1889), jego przewodniczenie w Commission des études sociales (1893-1895) oraz zorganizowanie I Kongresu Społecznego w Saint-Quentin w 1895 roku³⁵.

Z punktu widzenia teologii duchowości dzieła społeczne o Leona Jana Dehona stanowią więc nie tylko ważny wkład w rozwój i rozpowszechnianie nauki społecznej Kościoła, ale zarazem pozwalają poznać tożsamość Założyciela jako kapłana, duszpasterza i nauczyciela, zwłaszcza w bardzo złożonym kontekście społecznym końca XIX wieku we Francji, ale także na całym świecie. Jego dzieła społeczne prezentują naukę społeczną Kościoła w relacji do pojęcia królestwa Chrystusa w duszach i społeczeństwie. Ukazują one konieczność reform społecznych w obronie robotników oraz afirmacji praw naturalnych osoby³⁶.

³⁴ Por. G. MANZONI, *Leone Dehon e il suo messaggio*, dz. cyt., s. 459.

³⁵ Por. L. MORELLO, *Gli scritti sociali di p. Dehon*, „Dehoniana” (wyd. wł.) 3 (1980), s. 167; G. MANZONI, *Leone Dehon e il suo messaggio*, dz. cyt., s. 379, 459.

³⁶ Por. E. ZIEMANN, *Być kapłanem Serca Jezusowego*, dz. cyt., s. 77-78.

Zakończenie

Dzięki wielkiej pasji pisarskiej o. Leona Jana Dehona po dzień dzisiejszy możemy cieszyć się niezliczonymi dziełami, które pozostawił nam w spadku. Polska Prowincja księży sercanów poprzez swoje dzieła, a zwłaszcza powołane przez siebie wydawnictwo od wielu lat stara się realizować swoją misję zgodnie z charyzmatem i posłannictwem, jakim Bóg obdarzył Założyciela księży sercanów. W ten sposób synowie duchowi o. Leona Jana Dehona wprowadzają w życie jego hasło wzywające do głoszenia królestwa Serca Jezusowego w duszach i w społeczeństwie.

Bibliografia

- Bourgeois A., Les „Notes Quotidiennes” du P. Dehon. Avant-propos a une édition, „Studia Dehoniana” 14, Rome 1984.
- Dehon L., *Catéchisme social*, Paris 1898, <https://www.dehondocsoriginals.org/publicati/OSC/OSC-CSC-0003-0001-0096100> (odczyt z dn. 11.01.2025 r.).
- Dehon L., *Correspondance*, <https://www.dehondocsoriginals.org/publicati/COR> (odczyt z dn. 12.01.2025 r.).
- Dehon L., *Manuel social chrétien*, Paris 1895, <https://www.dehondocsoriginals.org/publicati/OSC/OSC-MSO-0002-0001-8030201> (odczyt z dn. 11.01.2025 r.).
- Dehon L., *Notes Quotidiennes*, <https://www.dehondocsoriginals.org/publicati/JRN/NQT> (odczyt z dn. 12.01.2025 r.).
- Dehon L., *Notes Quotidiennes*, t. 1, 1867-1894, Andria 1988.
- Dehon L., *Notes Quotidiennes*, t. 2, 1894-1901, Andria 1990.
- Dehon L., *Notes Quotidiennes*, t. 3, 1901-1910, Andria 1994.
- Dehon L., *Notes Quotidiennes*, t. 5, 1911-1925, Andria 1998.
- Dehon L., *Notes sur l'histoire de ma vie*, <https://www.dehondocsoriginals.org/publicati/JRN/NHV> (odczyt z dn. 12.01.2025 r.).
- Dehon L., *Notes sur l'histoire de ma vie*, t. 1, Mars 1843 – Mai 1864, Roma 1975.
- Dehon L., *Notes sur l'histoire de ma vie*, t. 3, Octobre 1865 – Octobre 1869, Roma 1977.

- Dehon L., *Œuvres sociales*, <https://www.dehondocsoriginals.org/publicati/OSC> (odczyt z dn. 12.01.2025 r.).
- Dehon L., *Œuvres sociales*, t. 2, 1894-1897, Andria 1976.
- Dehon L., *Œuvres spirituelles*, <https://www.dehondocsoriginals.org/publicati/OSP> (odczyt z dn. 12.01.2025 r.).
- Dehon L., *Wspomnienia 1843-1877-1912. Testament duchowy*, Kraków 2020.
- Dehon L., *Zapiski codzienne*, t. 1, 1867-1894, Kraków 2011.
- Dehon L., *Zapiski codzienne*, t. 2, 1894-1901, Kraków 2018.
- Dehon L., *Zapiski codzienne*, t. 3, 1901-1910, Kraków 2022.
- Dorrestejn H., *Vita e personalità di Padre Dehon*, Bologna 1978.
- Le Règne du Cœur de Jésus dans les âmes et dans les sociétés, <https://www.dehondocsoriginals.org/publicati/ART/REV> (odczyt z dn. 11.01.2025 r.).
- Ledure Y., *Petite vie de Léon Dehon. Fondateur des Prêtres du Sacré-Cœur de Saint-Quentin*, Paris 1993.
- Ledure Y., *Prier 15 jours avec Léon Dehon, fondateur des Prêtres du Sacré-Cœur*, Nouvelle Cité 2003.
- Ledure Y., *Un prete con la penna in mano. Leone Dehon*, Bologna 2005.
- Leon XIII, Encyklika *Rerum novarum*, Rzym 1891.
- Manzoni G., *Leone Dehon e il suo messaggio*, Bologna 1989.
- Morello L., *Gli scritti sociali di p. Dehon*, „Dehoniana” (wyd. włoskie) 3 (1980), s. 162-172.
- Prélot R., *L'Œuvre sociale du chanoine Dehon*, Paris 1936.
- Vassena A., *Introduction critique aux trois premiers cahiers des «Notes Quotidiennes»*, w: L. Dehon, *Notes Quotidiennes*, t. 1, 1867-1894, Andria 1988, s. XIX-LI.
- Ziemann E., *Być kapłanem Serca Jezusowego. Duchowość kapłańska o. Leona Jana Dehona (1843-1925)*, Kraków 2006.

Ks. dr Gabriel Pisarek – sercanin, teolog duchowości zajmujący się życiem wewnętrznym, kierownictwem duchowym i komunikacją interpersonalną. Obecnie głosi rekolekcje dla małżeństw i rodzin w Domu Rekolekcyjnym Księżów Sercanów „Przystań dla Rodzin” w Kluczborku, którego jest przełożonym.